

De regionala miljöcentralerna som verkställare av mål 2 - programmet

Sex regionala miljöcentraler inom miljöministeriets förvaltningsområde medverkade som projektfinansierande myndigheter i realiseringen av den europeiska regionutvecklingsfondens mål 2 -program för södra och västra Finland under programperioden 2000- 2006. De regionala miljöcentralerna beviljade utvecklingsdugliga projekt de andelar som strukturfonden står för och likaså den därmed sammanhängande nationella andelen. Fram till september 2008 hade de regionala miljöcentralerna stött projekt inom mål 2 -programmet med 43,6 miljoner euro i form av EU-andelar och med 34,1 miljoner euro som finska statens andel.

Revisionsverket har tagit in granskningen av EU-medel bland områdena som står under konstant övervakning. I verkets strategi för åren 2007- 2012 rubriceras ett av de valda temområdena för rapportering *Effektiv och verksam europeisk union och den nationella nyttan av dess möjligheter*. Ett tema i detta sammanhang är de regionala utvecklingsprogrammets verkningar. Revisionen av de regionala miljöcentralernas arbete för mål 2 -programmet är en del av de för revisionsverket valda linjerna och tyngdpunktsområdena.

Målet av revisionen var att utreda miljöcentralernas roll och verksamhet i realiseringen av mål 2 -programmet. Revisionen företogs med betoning på hur strategierna och planerna i anslutning till programmet hade realiserats och på resultaten av verksamheten.

De regionala miljöcentralerna går i sin projektfinansiering in för att simultant driva två linjer inom den regionala utvecklingen: 1) den regionutvecklingspolitiska linjen i regionplaneringssystemet och 2) miljöförvaltningens miljöpolitiska linje. Under revisionen bedömdes hur miljöcentralernas regionutvecklingspolitiska linje hade förverkligats, genom jämförelse av typerna av projekt som fått stöd genom programmet och deras antal, med målen och de tidsmässiga vägningarna för strategierna och planerna som producerats av regionplaneringssystemet. Utgående från denna jämförelse kunde det konstateras att de regionala miljöcentralerna, på det hela taget, i sitt mål 2 -programarbete har lyckats väl med förverkligandet av den regionutvecklingspolitiska linjen. Hur den miljöpolitiska linjen förverkligats bedömdes genom jämförelser mellan centralens genom programmet stödda projekttyper och deras antal och de miljöpolitiska programmen och planerna samt de miljöpolitiska målsättningarna och prioriteringarna likaså de målsättningar och prioriteringar som framgår av planeringsdokumenten som styr miljöcentralens verksamhet. På det hela taget har miljöcentralerna även förverkligat den miljöpolitiska linjen väl.

Det finansiella stödet har till stora delar gått till kommuner och kommunägda företag. Revisionsverket anser att man i fortsättningen, under den nya programperioden, aktivare borde eftersträva framtagning av projektidéer även bland företag och medborgarrörelser. Projektfinansieringen borde också inriktas på miljöskyddsutvecklingsåtgärder som är innovativare än tidigare.

Med stöd av revisionsåtgärderna har vi kunnat konstatera att finansieringen av miljöcentralernas egna projekt har varit motiverad, och att denna finansiering inte har lett till beslut som betytt att övriga förtjänstfulla projekt inte har finansierats. Revisionsverket anser dock att det beträffande stöden till egna projekt i framtiden bör uppgöras spelregler för miljöcentralerna, exempelvis så att det fastställs tak för finansieringsbeloppen.

Miljöcentralernas verksamhets- och ekonomiplaner har inte gett särskilt mycket ledning beträffande mål 2 -programmet. Enligt revisionsverkets uppfattning behöver dessa planers styrande funktioner utvecklas för finansieringsstödsverksamhetens del. Även de regionala miljöprogrammen borde utvecklas så att det går lättare att i dem utläsa vägningarna och prioriteringarna mellan de olika målen, till stöd för besluten som gäller projektfinansieringen.

I de regionala miljöcentralerna har man för bedömningen av olika projekts förtjänster inom projektberedningen utnyttjat olika jämförelsemetoder med poängsättning och vägning. Revisionsverket anser att miljöministeriet framdeles borde göra en utredning av hur användbara dessa förtjänstfullhetsbedömningar är, och om möjligt gå in för förenhetligande av bedömningsmetoderna.

Resultaten av de projekt, som genom de regionala miljöcentralerna har fått mål 2 -stöd, bedömdes under revisionen enligt följande kriterier: mängden output av de stödda projekten och deras kvalitet, i vilken mån de uppställda målen med projekten nåtts, resultatens hållbarhet, projektfinansieringens nytta i förhållande till kostnaden och relationen mellan kostnaden och effektiviteten samt mängden och slaget av effekter som inte eftersträvats.

De i projektplanerna definierade output av projekten som stötts av miljöcentralerna har till övervägande delar åstadkommit planenligt. Förutom till fysiska infraprojekt har det finansiella stödet också kunnat användas till framtagning av olika slags samarbetsmodeller. Den största delen av projektens output och samarbetsmodellerna uppvisar ekonomisk och social hållbarhet. Under revisionen kom det inte fram att det bland de finansierade projekten skulle ha funnits sådana som konstaterats vara helt ohållbara.

Av målen som innebar skapande av nya arbetsplatser och nya företag har omkring en tredjedel nåtts. Flera bygg- och infraprojekt har skapat arbetstillfällen, för projektperioden. Många av projekten har även indirekt lett till förbättrade betingelser för företagsverksamheten. Ett problem som är inbyggt i finansieringsstödsystemet är att det inte i projektstyrningsförfarandena ingår någon uppföljning av arbetsplats- och företagsuppgifternas permanens eller av effekterna allmänt taget.

Projekt som riktar sig till att öka jämlikheten har bara i mycket liten utsträckning stötts av miljöcentralerna. Revisionsverket anser att stödet för detta slags projekt är viktigt inför framtiden, både ur strukturfondssynpunkt och med tanke på den inhemska lagstiftningen.

Enligt revisionen förefaller det som om centralerna prioriterat bedömningen av projektens output, medan bedömningen av hur målen uppnåtts har uppmärksammats mindre. Revisionsverket anser det vara viktigt att det framdeles fästs större uppmärksamhet vid hur de stödda projekten når sina miljömålsättningar, och att uppnåendet av dessa målsättningar också dokumenteras på ett koncentrerat sätt.

De regionala miljöcentralerna har via mål 2 -programmet särskilt finansierat diverse miljö- och infraprojekt. När det gäller projekt av detta slag har det inte i Finland gjorts statsekonomiska eller samhällsekonomiska beräkningar av relationen mellan kostnaderna och nyttan. Att bedöma projektens värde i pengar är besvärligt, eftersom alla kostnader för projekten inte kommer fram i form av en prismekanism på marknaden. Inom ekonomivetenskapen har det dock utvecklats olika metoder som gör att även effekter som står utanför marknadsmekanismerna kan beaktas. Revisionsverket anser att miljöministeriet borde stödja och själv gå igång med ekonomisk forskning av ett slag som bättre än nu skulle göra det möjligt att utvärdera olika miljöprojekts statsekonomiska och samhällsekonomiska lönsamhet, till stöd för besluten.

De projekt som fått finansiering genom miljöcentralerna har haft mål som i hög grad främjar miljön. Enligt revisionen förefaller det som om de stödda projekten inte kommer att ha oönskade miljökonsekvenser. Vattenförsörjningsprojekt som får finansiellt stöd kan dock leda till splittring av samhällsstrukturen på skadliga sätt. Revisionsverket anser det vara viktigt att detta tas i beaktande i de framtida besluten i projektstöd.